

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет лінгвістики

(повна назва інституту/факультету)

Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(підпис) (ініціали, прізвище)

“ ___ ” _____ 2016 р.

Дипломна робота

освітньо-кваліфікаційного рівня « Спеціаліст »

(назва ОКР)

з напрямку підготовки (спеціальності) 7.02030309, «Переклад»

(код та назва напрямку підготовки та спеціальності)

на тему: «Семантична деривація в науковій концептосфері англійської та її переклад українською мовою»

Виконала: студентка 5 курсу, групи ЛА-51с

Микуляк Жанна Геннадіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Керівник: доцент, канд. пед. наук Корнєва З. М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент: доцент, канд. філол. наук, викладач Котвицька В. А.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає записаних
з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент _____

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ СЕМАНТИЧНОЇ ДЕРИВАЦІЇ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО СЛОВОТВОРУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	8
1. Генезис поняття “семантична деривація”	8
2. Вторинна номінація в ономасіологічному аспекті.....	14
3. Метафоричний та метонімічний потенціал семантичних деривативів в науковій мові.....	20
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1	32
РОЗДІЛ 2. АКТУАЛІЗАЦІЯ СЕМАНТИЧНИХ ДЕРИВАТИВІВ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ ТА ЇХНІЙ ПЕРЕКЛАД	34
1. Загальна характеристика наукової концептосфери англійської мови.....	34
2. Способи творення семантичних деривативів у англійській науковій мові.....	41
3. Переклад семантичних деривативів з різним об’ємом значення в науково-технічних текстах.....	47
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2	54

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СЕМАНТИЧНИХ ДЕРИВАТИВІВ СУЧАСНОЇ НАУКОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЇХНІЙ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЇ (НА МАТЕРІАЛАХ ПІДМОВ МЕДИЦИНИ ТА МАШИНОБУДУВАННЯ)	55
1. Особливості функціонування семантичних деривативів в англomовному медичному дискурсі та їхній переклад українською мовою.....	.55
2. Особливості функціонування семантичних деривативів в сфері машинобудування та їхній переклад українською мовою.....60
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3	64
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	65
РЕЗЮМЕ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТОК А. СЕМАНТИЧНІ ДЕРИВАТИВИ В АНГЛІЙСЬКОМУ МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ	76
ДОДАТОК Б. СЕМАНТИЧНІ ДЕРИВАТИВИ В СФЕРІ МАШИНОБУДУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ87

ВСТУП

На сьогоднішній день поняття семантичної деривації в науковій концептосфері англomовних країн є не тільки не достатньо вивченим, але й об'єктивність його існування як мовного феномену підлягає сумніву. По-перше, це пояснюється тим, що статус семантичної деривації серед інших численних способів творення лексичних одиниць є недостатньо зрозумілим. По-друге, теорія дериватології на сьогоднішній день є молодого та ще не проаналізованою на даному етапі розвитку мовознавчої науки.

Проблема перекладу наукових семантичних деривативів, на нашу думку, на даний момент є недостатньо висвітленою у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Єдиний науковий доробок, у якому досить детально висвітлюються особливості, характерні для перекладу семантичних деривативів, належить Н. П. Тропіній. Щодо вивчення семантичної деривації як мовного явища, ми спираємося на дослідження А. А. Залізняка, Д. І. Терехової, Е. В. Падучевої, А. Н. Баранова, І. П. Астаф'євої, Т. А. Дейка та інших.

Дана дипломна робота присвячена дослідженню явища семантичної деривації в науковому дискурсі англійської мови.

Її актуальність зумовлена неповним висвітленням даного лінгвістичного явища у роботах вітчизняних та сучасних науковців і тим, що семантика наукових термінів набуває надзвичайного поширення у текстах спеціалізованого характеру і становить значні труднощі навіть для спеціалістів у галузі перекладу.

Цепов'язано з тим, що деривативисамесемантичного характеру не піддаються звичайним способам перекладу. Отже, дана тема є надзвичайно актуальною для кола професійних перекладачів.

Основною метою нашої дипломної роботи полягає удослідження семантичної деривації як одного із способів творення наукових термінів в сучасній англійській мові та перекладі даного явища українською мовою.

Окреслена мета даної роботи передбачає розв'язання таких завдань:

- дослідити генезис поняття семантичної деривації;
- вивчити феномен вторинної номінації в онемасіологічному аспекті;
- дослідити метафоричний та метонімічний потенціал деривативів в науковій мові;
- дати загальну характеристику наукової концептосфери англійської мови;
- з'ясувати способи творення семантичних деривативів у науковій англійській мові;
- дослідити переклад семантичних деривативів з різним об'ємом значення в науково-технічних текстах;
- розглянути особливості функціонування семантичних деривативів в англійськомовному медичному дискурсі та їхній переклад українською мовою;
- дослідити особливості функціонування семантичних деривативів в сфері машинобудування та їхній переклад українською мовою.

Об'єктом дослідження виступає семантична деривація в науці як лінгвістичний феномен та як спосіб поповнення словникового складу англійської мови.

Предметом дослідження є структурні особливості семантичної деривації, способи її творення, а також особливості її перекладу, зокрема у сферах медицини та машинобудування.

Матеріал для дослідження дібрано із двомовних перекладених словників та тлумачних словників української та англійської мов. Для

дослідження також було використано електронні ресурси, новітні статті та монографії. Серед них можна виокремити Глумачний словник науково-технічних термінів, Глумачний словник медичних термінів та Україно-англійський науково-технічний словник. Велика увага приділялась статті “Про явище семантичної деривації” та “Терміни-метафори у текстах сфери машинобудування”.

При написанні курсової роботи були використані такі теоретичні методи дослідження, як узагальнення, систематизація, методи аналізу та опису, а також зіставний метод.

Наукова новизна цього дослідження полягає в тому, що вперше було запропоновано комплексний аналіз семантичних деривативів саме в науковій концептосфері, а саме у медичному дискурсі та галузі машинобудування.

Теоретичне значення даної дипломної роботи визначається тим, що здійснене в ній наукове дослідження робить внесок у вивчення поняття наукової семантичної деривації та визначає її місце у сучасній лінгвістиці.

Практична цінність дослідження полягає у використанні результатів аналізу англійсько-українських семантичних деривативів у медичних та технічних текстах для створення нових методичних рекомендацій щодо перекладу та використання одиниць вивченого явища.

Результати дослідження було представлено на конференції “Людина як суб’єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов” із публікацією тез “Генезис поняття “семантична деривація””.

Структурно робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та двох додатків.

Перший розділ присвячено визначенню місця та значення семантичної деривації в системі сучасного словотвору англійської мови.

У другому розділі ми розглядаємо актуалізацію семантичних деривативів в науковому дискурсі та їхній переклад українською мовою.

У третьому розділі ми на основі теоретичного матеріалу першої та другої частин досліджуємо особливості творення та функціонування семантичних деривативів в сучасній науковій мові та їхній переклад українською мовою (на матеріалі підмов медицини та машинобудування).

Робота також включає висновки до кожного розділу та загальні висновки, у яких подано короткий аналіз досліджуваних одиниць.

Додатки налічують 316 одиниць дослідження, 156 одиниць з галузі медицини, 160 – машинобудування.

SUMMARY

The notion of semantic derivation in the scientific sphere of concepts of the English speaking countries and the ways of its translation into Ukrainian are thoroughly investigated in our paper. We also pay attention to the history of this phenomenon and the ways of its creation.

The first part is devoted to the definition of the semantic derivation notion. Having investigated the scientific works, we decided on the fact, that the derivatives of semantic character can be formed by the following ways: generalization, specialization, degradation, elevation, metaphoric and metonymic creation, taboo and euphemisms usage. According to the semantic derivation in the scientific discourse, specialization and metaphors are most widely used.

We have also examined the ways of scientific derivatives' translation. We investigated the difficulties that occur during the process of translation and how the translator can overcome them.

We can conclude that during the work with scientific semantic derivatives for the creation of Ukrainian equivalents, the translator encounters the possibility to use the transformations. The most widely used ones are explication and specification. Rarely the method of generalization is used.

Generally, our paper has 316 investigated units: 156 from the medical discourse, 160 – mechanic engineering. It was noticed that among the medical derivatives the most productive ways of creation are specialization – 66% (99 units), and metaphor usage – 34% (51 units). Investigating the derivatives in the sphere of mechanic engineering, we observed that in that case also specialization – 45,3% (68 units), and metaphORIZATION – 54,7% (82 units) were most frequently used. We can see that in both variants specialization and metaphORIZATION are the most productive ways of derivatives formation.

In the course of investigation, it was observed that during the translation of medical semantic derivatives, such transformations as generalization – 4,6%(7 units), explication – 18,1% (17 units) and specification – 77,3% (116 units) were most widely used. According to the mechanic engineering, we concluded that in this case

the most productive transformations are specification – 64,6% (97 units) and explication – 35,4% (53 units). Consequently, we can make a conclusion that specification is the most productive transformation during the translation.